

## Călători străini prin Vâlcea la sfârșitul secolului al XVIII-lea

Prof. Sîiulescu Lăcrămioara  
lacramioara2704@yahoo.com

Se știe cât de mult contează imaginea ta percepută de altul, iar știința a creat o ramură specială studierii acestei viziuni, numită imagologie. Patriarhul istoriografiei românești, savantul Nicolae Iorga, acordând atenția și respectul cuvenit oglindirii istoriei poporului român în mărturiile călătorilor străini, avea să editeze în două volume, în perioada interbelică, lucrarea *Istoria Românilor prin călători*. Pentru a ușura munca cercetătorilor, Academia Română a inițiat publicarea acestor izvoare istorice într-o colecție numită *Călători străini despre Țările Române*, până în prezent fiind publicate zece volume.

Volumul al X-lea, are două părți, cuprinzând relatări ale călătorilor trecuți pe la noi la sfârșitul secolului XVIII-lea<sup>1</sup>. Acest volum constituie și sursa comunicării noastre, extrăgând informațiile care se referă strict la locurile și oamenii din județul Vâlcea.

Înainte de a prezenta realitățile vâlcene văzute de străini la sfârșitul veacului al XVIII-lea, vom schița reperele istorice ale perioadei, repere date de războaiele ruso-turc (1768-1774) și austro-ruso-turc (1787-1791), generate de „chestiunea orientală”, perioadă așadar agitată, cu spațiul românesc teatru al operațiunilor de război și loc de spionaj pentru agenții Austriei, Rusiei și Turciei.

Dintre cei 92 de călători prin Țările Române, la sfârșit de veac XVIII, cuprinși în volumul menționat, doar 9 fac referiri la Vâlcea, majoritatea relațiilor vizând zona Văii Oltului, drum între Transilvania și Țara Românească.

Doi sunt agenți ai Austriei<sup>2</sup>, unul al Rusiei<sup>3</sup>, doi sunt în slujba domnului fanariot Alexandru Ipsilanti<sup>4</sup>, dezinteresați fiind doi englezi<sup>5</sup>, un director de

---

<sup>1</sup> ИИИ, *Călători străini despre Țările Române*, vol. X, 2 părți, București, Editura „Academiei Române”, 2001, 1498 pag.

<sup>2</sup> Karl Friedrich von Magdenburg (1730-803), inginer militar, comandant al marinei militare, întreprinde o călătorie în Oltenia în scopul informării asupra situației acesteia. *ibidem*, p. 266; Georg Lauterer, (1745-1784), ofițer de pontonieri în armata austriacă, trece prin Țara Românească în 1794, *ibidem*, pp. 313-314.

<sup>3</sup> Friedrich Wilhelm von Bauer (1731-1783), intră în serviciul militar al Rusiei, participă la războiul ruso-turc din 1768–1774, publicând informații despre Țările Române, *ibidem*, p. 143.

<sup>4</sup> Stephan Ignaz Raicevich (1739-1792), din Raguză, secretar al lui Al. Ipsilanti pentru limbile franceză și italiană, *ibidem*, pp. 475-490; Franz Josef Sulzer (1735-1781), ofițer austriac, diplomat al lui Al. Ipsilanti, unul din părinții teoriei imigraționiste, *ibidem*, pp 454–457.

<sup>5</sup> James Dellaway (1763 - 1834), teolog englez ajuns în Țara Românească în 1794. *ibidem*, pp. 1210–1211; John Sibthorp (1758-1796), englez, profesor de botanică la Universitatea din Oxford, vine în Țara Românească în aprilie–mai 1794, *ibidem*, pp. 1201-1202.

teatru din Bratislava<sup>6</sup> și un cercetător din domeniul științelor naturii<sup>7</sup>.

Impresia cea mai puternică lăsată acestor călători e dată de peisaj. Munții sunt înalți, îmbrăcați cu haină de copaci măreți și plante zâmbitoare, plini de izvoare cu apă limpede, ce se transformă în torenți, domnind o singurătate desăvârșită<sup>8</sup>. Drumul este înfricoșător, de multe ori pentru a nu-și primejdi viața, călătorii sunt nevoiți să coboare din trăsuri, multe dintre acestea suferind avarii<sup>9</sup>. În aceste locuri, fauna este variată și bogată, localnicii vânând mistreți, cerbi, capre sălbatice, vulpi și iepuri (cca. 300.000 de iepuri anual – cifră evident, exagerată), iar țărani, deși temători din fire, atacă urșii cu multă bărbăție<sup>10</sup>. Apele sunt pline de păstrăvi foarte gustoși, pe care românii îi prind și îi vând la preț foarte mic<sup>11</sup>. Torenții provocau deseori inundații, localnicii construind pentru împărțirea râurilor, în scop de apărare, un canal numit răstoacă<sup>12</sup>. Urșii, chiar și cei mai sălbatici, sunt domesticiți de țigani, care-i fac să joace în scurt timp<sup>13</sup>. Singura apă navigabilă putea fi Oltul, cu condiția aruncării în aer a unor stânci dintre Turnu și Cozia, și a desființării zăgazurilor de moară de la Cozia la Dunăre<sup>14</sup>, trecerea Oltului, în zona Câineni, făcându-se cu barca manevrată de țigani<sup>15</sup>.

Călătorii menționați remarcă lipsa meșteșugurilor: brutării sunt doar la orașe, dar și aici pâinea se coace sub țesturi de pământ<sup>16</sup>.

Principalele ocupații sunt creșterea oilor, extragerea sării, a aurului din apele Oltului și a păcurei.

Oile sunt de trei feluri: țigăi, bârsane și stogoșe (o rasă locală), vara trăiesc în munți, iar iarna pe malurile Dunării, unde din timp sunt făcute stoguri de fân. Trecerea de la câmpie la munte se face la Sf. Gheorghe (23 aprilie), iar în sens invers, în luna noiembrie. Oile dau un miel pe an, dacă fată doi miei, unul este dat ciobanului de către stăpânul turmei. Laptele se strânge numai în perioada când oile sunt la munte și se face o brânză albă, cumpărată de negustorii care extrag untul din ea, un alt produs fiind cașul, vândut mai ales în Transilvania<sup>17</sup>.

Aurul este extras din Olt prin spălarea nisipului aurifer, din Transilvania până la Mânăstirea Cornet se extrăgea de către o companie austriacă, aur în valoare de 1000 de guldeni anual<sup>18</sup>.

---

<sup>6</sup> Johann Lehmann (? - 1794), director al unei trupe de teatru din Bratislava, realizează o descriere vie și autentică a nordului Vâlcii, *ibidem*, pp. 553-554.

<sup>7</sup> Lazzaro Spallanzani (1723 - 1799), cercetător în științele naturii, intră în rândurile clerului catolic, călătorind mult, *ibidem*, pp. 761-763.

<sup>8</sup> *Ibidem*, p. 508.

<sup>9</sup> *Ibidem*, pp. 348, 508.

<sup>10</sup> *Ibidem*, p. 497.

<sup>11</sup> *Ibidem*, p. 603.

<sup>12</sup> *Ibidem*, p. 463.

<sup>13</sup> *Ibidem*, p. 497.

<sup>14</sup> *Ibidem*, p. 274.

<sup>15</sup> *Ibidem*, p. 349.

<sup>16</sup> *Ibidem*, p. 274.

<sup>17</sup> *Ibidem*, p. 493.

<sup>18</sup> *Ibidem*, p. 460.

Sarea, monopol domnesc, se exploata de la Ocnele Mari. Cu aceasta se îndestulează Țara Românească, Bulgaria, Serbia și Bosnia. Un chintal de sare costă, ca preț de producție, 1,5 crăițari, dar se vinde cu un florin<sup>19</sup>. De aici se scot anual 6 milioane ocale de sare foarte albă, 5 milioane ocale vânzându-se pe loc, iar un milion de ocale la Izlaz<sup>20</sup>. Păcura se scoate din satele Spinu, Cucoiu, Titești, Boișoara, Găujani și Greblești<sup>21</sup>.

Râmnicul era reședința unuia dintre cele 4 districte ale Olteniei, fiind și sediul Episcopiei. Aici își are reședința un mare ispravnic, ispravnicul de-al doilea, un jude și un diac. Ispravnicul mare are casă bună de locuit, spre deosebire de casele din sate, care sunt foarte proaste și din cauza strămutării permanente a țăranilor<sup>22</sup>. Episcopul are în grijă toate districtele Olteniei, primind de la domn un toiaș din abanos cu capăt de argint, numind stareații mânăstirilor cu acordul domnului<sup>23</sup>.

La Căineni, oamenii locuiesc în bordeie făcute în pământ, câmpul este lucrat, vitele pasc liber, fiind o atmosferă patriarhală. În zi de sărbătoare, toți locuitorii se îmbracă curat și ies o dată cu soarele parcă din pământ. În birtul satului se pot găsi păstrăvi, rachiu și fân. Există și cocioabe mizerabile, pline de paraziți. Un alt călător înnoptează aici, mâncând doi iezi fripți, cu pâine neagră și bând vin tare și aspru. În coliba în care doarme stau și copiii și iezii și păsările, călătorul fiind surprins de compania gălăgioasă. Biserica din Căineni e mică cu un pridvor, cu geamuri puține și înguste. Ea fusese recent construită (1769) de către epitropi locali<sup>24</sup>. La Titești, călătorul, poposind după Paști, luă micul dejun într-o colibă de români, fiind servit cu ouă colorate în roșu și curios împodobite, dar și cu flori de liliac, de o față frumoasă<sup>25</sup>.

Un spectacol nu tocmai plăcut îl oferă condamnații la spânzurătoare, căroră li se oferă ca ultimă favoare posibilitatea de a bea și a se îmbăta în fiecare crâsmă pe care o întâlnesc pe drum, înainte de a fi spânzurați la granițele țării. Execuția este realizată de un țigan, a cărui recompensă constă în hainele spânzuraților<sup>26</sup>.

În eventualitatea anexării Olteniei la Austria, von Magdeburg, descrie punctele strategice și posibilele locuri care ar putea servi ca spitale, menționându-se mânăstirile Cozia, Șerbănești (construită în 1746, de boierul Matei Morunglavu) și orașul Râmnic<sup>27</sup>.

Așadar un teritoriu puțin populat, dar bogat în resurse, care a atras atenția celor care, cu voie sau fără voia lor, erau și purtătorii intereselor celor trei mari imperii vecine.

---

<sup>19</sup> *Ibidem*, p. 273.

<sup>20</sup> *Ibidem*, p. 766.

<sup>21</sup> *Ibidem*, p. 349.

<sup>22</sup> *Ibidem*, pp. 271, 273.

<sup>23</sup> *Ibidem*, pp. 157, 271.

<sup>24</sup> *Ibidem*, pp. 609, 1206, 1214.

<sup>25</sup> *Ibidem*, p. 1206.

<sup>26</sup> *Ibidem*, p. 351.

<sup>27</sup> *Ibidem*, p. 274.

## Rezumat

Imagologia reprezintă unul dintre noile domenii de reflectare a relațiilor interumane, a raportării la celălalt. Din această perspectivă, abordarea istoriei vâlcene prin prisma descrierilor făcute de călători străini, pune în valoare etnopsihologia locuitorilor acestor teritorii, progresul lor social și economic și legăturile trainice cu trecutul pe tărâmul tradițiilor și obiceiurilor.

În comunicarea noastră, folosim în exclusivitate izvoare editate, publicate sub egida Academiei Române, în volumul al X-lea al colecției *Călători străini despre Țările Române*, volum având două părți și apărut în 2001. Acest volum prezintă impresiile celor care au trecut prin spațiul românesc la sfârșitul veacului al XVIII-lea.

Din cei 92 de călători prin Țările Române la sfârșit de veac XVIII, cuprinși în volumul menționat, doar 9 fac referiri la Vâlcea, majoritatea relațiilor vizând zona Văii Oltului, drum între Transilvania și Țara Românească. Doi sunt agenți ai Austriei, unul al Rusiei, doi sunt în slujba domnului fanariot Alexandru Ipsilanti, dezinteresați fiind doi englezi, un director de teatru din Bratislava și un cercetător din domeniul științelor naturii.

Descrierile acestora se referă la relieful, fauna și flora, bogățiile naturale, viața în comunitățile rurale și urbane, organizare și așezăminte religioase, obiceiuri considerate „ciudate”, și nu în ultimul rând, potențialul de dezvoltare al locurilor din stânga și dreapta Oltului, potențial care interesează marile imperii vecine - Rusia, Austria și Turcia.

### Foreign Travellers Across Valcea At the End of the 18<sup>th</sup> Century

Imagology represents one of the new domains which can reflect human relationships or the way in which people interact. From this viewpoint, the approach to the history of Valcea County through the descriptions given by foreign travellers can highlight the psychology of the inhabitants, their social and economic progress and their strong ties with the traditions and customs of the past.

In our presentation we rely solely on written sources published by the Romanian Academy in volume X of the collection “Foreign Travellers About the Romanian Provinces”, a volume divided into two parts which appeared in 2001.

This volume presents the impressions of those who travelled across the country at the end of the 18<sup>th</sup> century.

Out of the ninety - two travellers mentioned in this volume, only nine make reference to Valcea County and the Olt Valley in particular, a region between Wallachia and Transylvania. Two of them are Austrian agents, one is Russian, another two are hired by the Phanariot ruler Alexandru Ipsilanti, whereas the disinterested ones are two Englishmen, a theatre manager from Bratislava and a researcher in nature sciences.

Their descriptions dwell on the relief, fauna, flora and natural resources of the region, on life in the rural and urban communities, forms of organisation

and religious institutions, customs considered „strange” and, last but not least, the potential for growth of the places on the right and left side/bank of the Olt, a potential which also interested great neighbouring empires such as - Russia, Austria and Turkey.